

Yttrande över Renmarkskommitténs delbetänkande, Jakt och fiske i renbetesland

Renmarkskommitténs delbetänkande SOU 2023:46

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet har översänt remiss av delbetänkande Jakt och fiske i renbetesland SOU 2023:46 till Vilhelmina kommun för yttrande.

Inledningsvis avstyrker Vilhelmina kommun kommitténs förslag i alla delar. I det följande redogörs för anledningen till kommunens inställning till förslagen.

Vilhelmina kommun och samefrågorna

Inom Vilhelmina kommuns geografiska gränser finns två av de största samebyarna i Sverige, Vilhelmina Norra Sameby och Vilhelmina Södra Sameby. Kommunens kontakter med och relationer till dessa samebyar har genom åren, från vårt perspektiv, fungerat väl. Det utrymme både geografiskt och verksamhetsmässigt som renskötseln behövt och krävt, har i de flesta avseenden kunnat tillgodoses såväl i den kommunala planeringen som i den praktiska tillämpningen. Genom de senaste årens lagregleringar ifråga om hänsynstagande till det samiska folket och dess näring i samebyorganisationen, har en gradvis anpassning skett till förmån för rennäringen. De sameer som stått utanför och inte har tillträde till samebyarna, har – även om de saknar rättigheter som de egentligen borde ha tillgång till som erkänt urfolk och likställda med samebymedlemmar – utgjort och utgör fortfarande en relativt stor andel av Vilhelminas befolkning och har därtill varit en viktig del i samhället.

De konflikter som ändå under åren varit synliga och delvis skapat oro och ilska, har varit den undanträngning av viktigt och nödvändigt friluftsliv i form av jakt och fiske som bedrivs av en stor del av Vilhelmina kommuns befolkning. Den under senare år tilltagande skoterturismen, har av samebyarna upplevts som störande och det har gjorts omfattande inskränkningar i färdselrätten med skoter i fjällområdet oavsett detta har, eller skulle kunna ha, negativ inverkan på renskötseln. Gemene mans uppfattning kan sammanfattas i en rädsla att fjällområdet och dess verksamheter ska lämnas utan insyn. Ska konflikthanledningarna graderas, så är konflikterna när det gäller jakten, både på småvilt och på älg, den som intar tätpositionen. Jägarna och jägarnas organisationer hävdar envetet att deras utrymme för jakt begränsas geografiskt på ett icke godtagbart sätt med motiveringar som inte har med verkliga förhållanden att göra.

Invändningar mot kommitténs resonemang och förslag

Kommitténs synsätt, som såvitt vi förstår, grundar sig på Högsta domstolens beslut i det s k Girjasmålet, är förödande för den lagstiftningsprocess som kommittén ändå ganska tydligt antyder. Samerna genom samebyarna ska genomgående kunna hävda rätt till enorma områden i Sverige – närmare en tredjedel av landets areal. Deras rättigheter stannar inte vid jakt och fiske, utan kommer att beröra många områden som har med en positiv samhällsutveckling att göra. Det för Sverige och för Vilhelmina kommun så viktiga näringen som skogsbruket,

kommer att påverkas i stor utsträckning. Redan med dagens regler, ofta kopplade till rennäringens krav, innebär inskränkningar eller formella regleringar, problem för näringen. Den gröna omställningen i samhället som alla tycks vara överens om, kommer också att påverkas då till exempel den nödvändiga utbyggnaden av vindkraften på många områden förhindras eller försenas genom samebyarnas inställning till exploateringarna. Den vidareförädling av vattenkraften som pågår, har också ifrågasatts. Ytterligare områden som berörs och som för Norra Sverige och särskilt för Vilhelmina, är den turistiska utvecklingen. Utbyggnaden av fjällanläggningar med liftar och stugområden med planeringen för vandringsleder och fiske, möter idag ganska hårt motstånd från samiskt håll och då motiverat med inskränkningar i renskötseln som främsta motiv. Tillkomsten av arbetstillfällen i turistnäringen är en viktig förutsättning för kommunens överlevnad och berör också samebyarna och renskötsel företagens möjlighet att bedriva sin näring utifrån behovet av infrastrukturella anläggningar och den övriga samhällsservice som möjliggörs genom ett ökat konsumtionsunderlag.

Det historiska perspektivet

Genomgående i argumentationen från dem som hävdar ökade rättigheter och ökat utrymme för rennäringen och samerna är alla historiska oförrätter som nämns mot denna näring och folkgrupp. Dessa oförrätter ska sonas genom olika former av samhällsförändringar och lagstiftning till förmån för rennäringen och samerna samtidigt som dessa förändringar faktiskt och upplevelsemässigt påverkar den absoluta majoriteten av människor som bor och verkar i berörda områden. Att bota ont med ytterligare ont är en orimlig ordning att lösa problemen på. Alla förändringar för rennäringen och samerna och för alla andra människor rättighetsmässigt och då grundade på tillkommande lagstiftning, måste vara framåtsyftande med inriktning på påtagliga förbättringar för alla och inte bara för en liten yrkesgrupp i samhället. Det som nu håller på att ske med Renmarksutredningens ställningstagande hittills och med de antydningar som utredningen ger om kommande lagstiftning grundad på Girjasdomen, är i grunden helt oacceptabelt i ett samhälle präglad av och grundat på demokratiska värderingar. Staten måste vara garant för att utgångspunkten för allt lagstiftningsarbete sker utifrån ett demokratiskt grundfundament och utifrån att alla människor ska behandlas lika oavsett härkomst och bakgrund.

Vilhelmina kommuns ställningstagande

De förslag som presenterats i Renmarkskommitténs betänkande avvisas i alla delar. Om staten genom kommitténs arbete med gällande direktiv, utgår ifrån att det finns brister i gällande lagstiftning bl.a. i Rennäringslagen, vilken bl.a. reglerar samebyarnas rätt till jakt och fiske och tillåtligheten i länsstyrelsernas upplåtelse av jakt och fiske på statens mark, borde ytterligare tilläggsdirektiv med större tydlighet anvisas utredningen med uppgift att säkerställa allmänhetens tillgång till statens marker ovan odlingsgränsen både vad avser jakt och fiske men även andra aktiviteter som stärker varje svensk man och kvinnas hälsa och välbefinnande. Delbetänkandet kommer i nuvarande utformning att öka konfliktnivån markant mellan samebyar, samer ej tillhörande samebyar, andra minoriteter, markägare, lokalt boende, och övriga (något som med tydlighet framgår av de särskilda yttrandena kopplat till delbetänkandet).

Den inläsning som tycks råda i kommitténs arbete att anpassa förändrad lagstiftning till de slutsatser som Högsta domstolen kommit fram till i Girjasmålet, borde inte vara vägen att lösa problemen. Det kan inte vara juridiken ensam som ska fälla utslaget, utan det måste ligga i det politiska fältet att skapa förändrad lagstiftning som är anpassad till nuvarande och framtida önskvärda förhållanden där demokrati och rättvisa ska fälla det avgörande utslaget.

Vilhelmina 2024-06-17

Mikael Österberg
Kommunfullmäktiges ordförande

Ulrika Österström
Sekreterare